

LECTIO DIVINA

SEGÉDANYAG

a szentmise evangéliumi szakaszához

Mt 21,33-43

Évközi 27. vasárnap („A” év)

Ne szavakkal, hanem tettekkel szeressük az Istent

PÉCSI EGYHÁZMEGYE
„REMÉNYT ÉS JÖVŐT ADOK NEKTEK”
(JEREMIAS 29,11)

+ EVANGÉLIUM Szent Máté könyvéből

Más munkásoknak adja bérbe szőlőskertjét.

Abban az időben Jézus ezt mondta a főpapoknak és a nép véneinek: Hallgassatok meg egy másik példabeszédet! Volt egy gazdaember, aki szőlőt telepített, bekerítette sövényvel, belül pedig (a sziklába) taposógödröt vágott, és őrtornyot épített. Aztán rábízta a szőlőt a munkásokra, és elutazott. Amikor eljött a szüret ideje, elküldte szolgálait a szőlőmunkásokhoz, hogy a termést átvegyék. Ám a szőlőmunkások megragadták a szolgálait, s az egyiket összeverték, a másikat megölték, a harmadikat pedig megkövezték. Erre más szolgálakat küldött, többet, mint először, de ezekkel is ugyanúgy bántak. Végül a fiát küldte le hozzájuk, mondván: „A fiamat csak megbecsülik!” Mikor azonban a szőlőmunkások meglátták a fiút, így szóltak egymáshoz: „Ez itt az örökös! Gyertek, öljük meg, és miénk lesz az öröksége!” Meg is ragadták őt, kidobták a szőlőből, és megölték.

Amikor megjön a szőlőskert ura, ugyan mit tesz majd ezekkel a szőlőmunkásokkal?

Ezt válaszolták: „Gonoszul elbánik a gonoszokkal, a szőlőt pedig más munkásokra bízta, akik idejében átadják neki a termést.”

Jézus így folytatta: „Nem olvastátok soha az Írásokban: A kő, melyet az építők elvetettek, mégis szegletkövé lett, az Úr tette azzá, és szemünkben csodálatos ez! Ezért mondom nektek: Az Isten országát elveszik tőletek, és olyan népnek adják, amely majd megtermi annak gyümölcsét.”

1. LECTIO – OLVASÁS

1.1. GÖRÖG SZÖVEG SZÓ SZERINTI FORDÍTÁSA

33 Ἀλλὴν παραβολὴν ἀκούσατε. Ἦν ὀικοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

„Más példázatot halljatok: volt egy (ház)birtokos, aki szőlőt ültetett, kerítést helyezett köré, (szőlő)prést ásott bele, tornyot épített, kiadta bérbe földműveseknek, és eltávozott.

34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Amikor elközelgett a termés ideje, elküldte a rabszolgáit a földművesekhez, hogy szerezzék meg a terményét.

35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

A földművesek azonban elfogták a szolgáit, egyet megverték, egyet pedig megölték, egyet pedig megköveztek.

36 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. Ἰσmét elküldött más rabszolgákat, többet mint először, de ezekkel ugyanazt tették.

37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων· Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. Később viszont elküldte hozzájuk a fiát mondván: »a fiamat tisztelni fogják.«

38 οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ ῥσχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

A földművesek azonban meglátva a fiút azt mondták egymás közt: »ez az örökös, gyertek, öljük meg őt, és legyen miénk az öröksége. «

39 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν.

És elfogták őt, kilökdösték a szőlőből és megölték.

40 ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεῖνοις;

Azért, amikor eljön a szőlő ura, mit fog tenni azokkal a földművesekkel?”

41 λέγουσιν αὐτῷ Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Mondják neki: „Igen csúnyán végez velük és szőlejét másoknak adja bérbe, akik megadják a terményt annak megfelelő idejében.”

42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

Mondja nekik Jézus: „Sosem olvastátok az Írásokban: »a kő, amelyet az építők elvetettek, az vált sarokkővé, az Úrtól lett ez és csodálatos szemeinknek? «

⁴³ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ’ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Ezért mondom nektek, hogy el fog vétetni tőletek Isten királysága (birodalma) és (más) népeknek adatik, akik terményt hoznak.”

1.2. NOVA VULGATA ÉS MAGYAR FORDÍTÁSOK

NOVA VULGATA

Szent István Társulat fordítása

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat fordítása

Békés-Dalos Újszövetségi Szentírás

Károli Gáspár revideált fordítása

Simon Tamás László O.S.B. Újszövetség-fordítása

³³ ALIAM PARABOLAM AUDITE. HOMO ERAT PATER FAMILIAS, QUI PLANTAVIT VINEAM ET SAEPEM CIRCUMDEDIT EI ET FODIT IN EA TORCULAR ET AEDIFICAVIT TURRIM ET LOCAVIT EAM AGRICOLIS ET PEREGRE PROPECTUS EST.

³³ „Halljatok egy másik példabeszédet. Volt egy gazda, aki szőlőt telepített. Bekerítette sövénnyel, belül pedig sajtót ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbe adta a szőlőműveseknek, és elment idegenbe.

³³ Hallgassatok meg egy másik példabeszédet. Volt egy gazda: szőlőt ültetett, kerítést készített köréje, prést ásott benne és tornyot épített. Aztán kiadta azt bérlőknek, és idegen földre utazott.

³³ *Halljatok egy másik példabeszédet. Volt egy gazdaember, aki szőlőt ültetett. Bekerítette sövénnyel, belül pedig taposógödrt ásott és őrtornyot épített. Aztán bérbe adta szőlőmunkásoknak és elutazott (messzire).*

³³ *Más példázatot halljatok: Vala egy házigazda, a ki szőlőt plántála, és azt gyepűvel körülvevé, sajtót ása le benne, és tornyot építe, és kiadá azt munkásoknak, és elutazék.*

³³ Hallgassatok meg egy másik példázatot! Volt egy gazda, aki szőlőt ültetett, kerítéssel vette körül, borsajtót ásott és őrtornyot állított benne, azután bérbe adta munkásoknak, és idegenbe távozott.

³⁴ CUM AUTEM TEMPUS FRUCTUUM APPROPINQUASSET, MISIT SERVOS SUOS AD AGRICOLAS, UT ACCIPERENT FRUCTUS EIUS.

³⁴ Amikor eljött a szüret ideje, elküldte szolgálait a szőlőművesekhez, hogy szedjék be a termést.

³⁴ Amikor elközelgett a szüret ideje, elküldte szolgálait a bérlőkhöz, hogy szedjék be a termését.

³⁴ *Amikor eljött a szüret, elküldte szolgálait a szőlőmunkásokhoz, hogy beszedjék a termést.*

³⁴ *Mikor pedig a gyümölcs ideje elérkezett vala, elküldé szolgálait a munkásokhoz, hogy vegyék át az ő gyümölcsét.*

³⁴ Amikor elérkezett a szüret ideje, elküldte szolgálait a munkásokhoz, hogy vegyék át a neki járó termést.

³⁵ ET AGRICOLAE, APPREHENSIS SERVIS EIUS, ALIUM CECIDERUNT, ALIUM OCCIDERUNT, ALIUM VERO LAPIDAUERUNT.

³⁵ Ám a szőlőművesek nekiestek a szolgálaknak. Az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték.

³⁵ A bérlők azonban megragadták a szolgálait; az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték.

³⁵ Ám a szőlőmunkások nekiestek a szolgálaknak; az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték.

³⁵ És a munkások megfogván az ő szolgálait, az egyiket megverék, a másikat megölik, a harmadikat pedig megkövezék.

³⁵ A munkások megfogták szolgálait, és kit megverték, kit megölték, kit pedig megköveztek közülük.

³⁶ ITERUM MISIT ALIOS SERVOS PLURES PRIORIBUS, ET FECERUNT ILLIS SIMILITER.

³⁶ Erre más szolgálakat küldött, többet, mint először, de ezekkel is úgy bántak.

³⁶ Ekkor ismét küldött más szolgálakat, az előzőknél többet, de azok éppúgy tettek velük is.

³⁶ Erre más szolgálakat küldött, többet, mint előbb. Azokkal ugyanúgy bántak.

³⁶ Ismét küldé más szolgálakat, többet mint előbb; és azokkal is úgy cselekedének.

³⁶ Aztán ismét küldött szolgálakat, többet, mint először, de ugyanígy bántak azokkal is.

³⁷ NOVISSIME AUTEM MISIT AD EOS FILIUM SUUM DICENS: “VEREBUNTUR FILIUM MEUM”.

³⁷ Végül a fiát küldte el hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat csak megbecsülik.

³⁷ Végül elküldte hozzájuk a fiát, mondván: ‘A fiamat majd tiszteletben tartják.’

³⁷ Végre fiát küldte hozzájuk, mert azt gondolta: a fiamat csak becsülni fogják.

³⁷ Utoljára pedig elküldé azokhoz a maga fiát, ezt mondván: A fiamat meg fogják becsülni.

³⁷ Végül a fiát küldte hozzájuk, mert így gondolkodott: „A fiamat majd tiszteletben tartják.”

³⁸ AGRICOLAE AUTEM VIDENTES FILIUM DIXERUNT INTRA SE: “HIC EST HERES. VENITE, OCCIDAMUS EUM ET HABEBIMUS HEREDITATEM EIUS”.

³⁸ De amikor a szőlőművesek meglátták a fiút, így biztatták egymást: Itt az örökös! Gyertek, öljük meg, és mienk lesz öröksége.

³⁸ De a bérlők, mihelyt meglátták a fiút, azt mondták egymás között: ‘Itt az örökös, gyertek, öljük meg, és szerezzük meg az örökségét.’

³⁸ *A szőlőmunkások azonban a fiú láttára így biztatták egymást: itt az örökös! Rajta, öljük meg és mienk lesz az öröksége.*

³⁸ *De a munkások, meglátván a fiút, mondanak magok közt: Ez az örökös; jertek, öljük meg őt, és foglaljuk el az ő örökségét.*

³⁸ De amikor a munkások meglátták a fiát, így szóltak maguk között: „Ez az örökös. Rajta, öljük meg, hogy a miénk legyen az öröksége!”

³⁹ ET APPREHENSUM EUM EIECERUNT EXTRA VINEAM ET OCCIDERUNT.

³⁹ Nekiestek, kidobták a szőlőből és megölték.

³⁹ Megragadták őt, kidobták a szőlőn kívülre és megölték.

³⁹ *Nekiestek tehát, kidobták a szőlőből és megölték.*

³⁹ *És megfogván őt, kiveték a szőlőn kívül és megölik.*

³⁹ Megfogták, kidobták a szőlőn kívülre, és megölték.

⁴⁰ CUM ERGO VENERIT DOMINUS VINEAE, QUID FACIET AGRICOLIS ILLIS?”.

⁴⁰ Amikor majd megjön a szőlő ura, vajon mit tesz a szőlőművesekkel?”

⁴⁰ Amikor tehát eljön a szőlő ura, mit fog tenni ezekkel a bérlőkkel?«

⁴⁰ *Amikor eljön a szőlő ura, vajon mit tesz a szőlőmunkásokkal?”*

⁴⁰ *Mikor azért megjő a szőlőnek ura, mit cselekszik ezekkel a munkásokkal?*

⁴⁰ Vajon amikor megjön a szőlő ura, mit tesz ezekkel a munkásokkal?

⁴¹ AIUNT ILLI: “MALOS MALE PERDET ET VINEAM LOCABIT ALIIS AGRICOLIS, QUI REDDANT EI FRUCTUM TEMPORIBUS SUIS”.

⁴¹ „A gonoszokat a gonoszok sorsára juttatja, szőlőjét pedig más bérlőknek adja ki bérbe, akik idejében beszolgáltatják a termést.”

⁴¹ Azt felelték neki: »A gonoszokat kegyetlenül el fogja pusztítani, a szőlőt pedig más bérlőknek adja, akik megadják neki a termést a maga idejében.«

⁴¹ *„A gonoszokkal el fog bántani, felelték, és szőlőjét más szőlőmunkásoknak adja bérbe, akik idejében beszolgáltatják a termést.”*

⁴¹ *Mondanak néki: Mint gonoszokat gonoszul elveszti őket; a szőlőt pedig kiadja más munkásoknak, a kik beadják majd néki a gyümölcsöt annak idejében.*

⁴¹ Ezt felelték neki: – A gyalázatosokat gyalázatos végre juttatja, a szőlőt pedig kiadja más munkásoknak, akik megadják a termést a maga idejében.

⁴² DICIT ILLIS IESUS: “NUMQUAM LEGISTIS IN SCRIPTURIS: "LAPIDEM QUEM REPROBAVERUNT AEDIFICANTES, HIC FACTUS EST IN CAPUT ANGULI; A DOMINO FACTUM EST ISTUD ET EST MIRABILE IN OCULIS NOSTRIS" ?

⁴² Erre Jézus azt kérdezte: „Sose olvastátok az Írásban: A kő, amelyet az építők elvetettek, szegletkővé lett. Az Úr tette azzá, s ez csodálatos a szemünkben.

⁴² Jézus ekkor azt mondta nekik: »Sohasem olvastátok az Írásokban: ‘A kő, amelyet az építők elvetettek, szegletkővé lett; az Úr tette azzá, és ez csodálatos a mi szemünkben?’

⁴² Jézus így szólt hozzájuk: „Sohasem olvastátok az Írásban: A kő, mit az építők megvetettek, szegletkővé lett. Az Úr művelte ezeket, csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett.

⁴² Monda nékik Jézus: Sohasem olvastátok-é az írásokban: A mely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje; az Úrtól lett ez, és csodálatos a mi szemeink előtt.

⁴² Ezt mondta nekik: – Sohasem olvastátok az Írásokban? A kő, melyet az építők megvetettek, az lett a sarokkő. Az Úrtól van ez, és csodálatos a mi szemünkben.

⁴³ IDEO DICO VOBIS QUIA AUFERETUR A VOBIS REGNUM DEI ET DABITUR GENTI FACIENTI FRUCTUS EIUS.

⁴³ Ezért mondom nektek, hogy elveszik tőletek az Isten országát, s olyan nép kapja meg, amely megtermi gyümölcsét.

⁴³ Ezért mondom nektek, hogy elveszik tőletek az Isten országát, és olyan népnek adják, amely meghozza annak gyümölcseit.

⁴³ Ezért mondom nektek: elveszítitek Isten országát és olyan nép kapja, mely megtermi gyümölcsét.

⁴³ Annakokáért mondom néktek, hogy elvételik tőletek az Istennek országa, és oly népnek adatik, a mely megtermi annak gyümölcsét.

⁴³ Mondom nektek, elvételik tőletek Isten országa, és olyan népnek adatik, amelyik megtermi annak gyümölcsét.

1.3. BEHATÁROLÁS

Szakaszunk egy tágabb eseménysornak önálló része. A Mt 21,23-46 első verseiben a főpapok és a nép vénei Jézus hatalmának forrása felől érdeklődnek, amire ő viszontkérdéssel válaszol. Ezt követően két példabeszéddel leplezi le az őt kérdezők képmutatását. Jelen szakaszunk Mt 21,33-43-ban található második példabeszédet tartalmazza. A perikópa elejét, az új téma bevezetését világosan jelzi Mt 21,33-ban a „más” (mármint „más példabeszédet”) szócska. A szakasz végét Mt 21,43-ban a példabeszéd Jézus általi kifejtésének befejezése teszi egyértelművé. A következő (44.) vers már a főpapoknak és a nép véneinek a reakcióját írja le a példabeszédekre többes számban, tehát

ez a vers már a tágabb szövegösszefüggés része, mely mindkét példabeszédet magában foglalja.

1.4. SZÓ SZERINTI ÜZENET

Az üzenetet maga Jézus foglalja össze szakaszunk végén, a két utolsó versben. E szerint a példabeszéd az írásoknak azt a kijelentését szemléltette, miszerint az építők által – ítélőképességük hiányosságai miatt – elvetett, félredobott kő a legfontosabb, mindent összetartó építőelemmé vált az építők közreműködése nélkül, az Úr saját tette, közbeavatkozása által. Majd a záró versben Jézus továbbmegy, és figyelmezteti az őt csapdába csalni igyekvő, őt fel nem ismerő főpapokat és a nép véneit, hogy emiatt a tévedésük miatt az Isten országában mások kapják meg az ő helyüket. Ráadásul más népekről beszél, aki majd megkapják és gyümölcsöztetik Isten országát, amit abban az időben már önmagában is egyfelől sértésnek, másfelől lehetetlen dolognak tartottak a nép vallási vezetői.

1.5. KULCSSZAVAK RÖVID ELEMZÉSE

οικοδεσπότης (ojkodeszpótész) – teljhatalmú úr, tulajdonos/Mt 21,33/

Az οίκος (ház) δεσπότης (uralkodó) szavak összevonásából származtatható, a két vasárnapkal korábban szereplő – szintén szőlészettel kapcsolatos – evangéliumi szakaszban /Mt 20,1-16/ is megtalálható szóösszetétel olyan tulajdonost jelöl, aki egyszemélyi, megfellebbezhetetlen teljhatalommal bír tulajdona felett. Éppen ezért senkinek sem tartozik számadással, mit tesz vagy nem tesz birtokával, szuverén döntése nincs kiszolgáltatva külső körülmények kényszerítő erejének. Belátása szerint szabadon dönt, akár saját érdekével szemben is. Szinonímaként mindkét fenti szövegben a κύριος (kúriosz), úr szó szerepel (vö.: Mt 20,1 és Mt 20,8, illetve Mt 21,33 és 40), amit az evangéliumok gyakran alkalmaznak Jézus személyére.

λαμβάνω (lámbánó) – megragad, uralmat szerez valami fölött /Mt 21,34.35.39/

A ige jelentése arra utal, hogy valaki saját kezdeményezéséből ellenőrzése alá von, megszerez valamit, elfog valakit, mintegy ráteszi a kezét. Szakaszunkban ugyanennek az igének különböző alakjai írják le a szőlő teljhatalmú urának a neki járó termény megszerzésére vonatkozó feladatkiadását, illetve a földművesek azon cselekedetét, amikor elfogják az úr küldötteit, illetve fiát.

1.6. KONTEXTUÁLIS – KÁNONI PÁRHUZAMOK

Párhuzamok Máté evangéliumán belül

20,1-16 A mennyek országa hasonlít a gazdához, aki kora reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon szőléjébe. Miután napi egy dénárban megegyezett a munkásokkal, kiküldte őket a szőlőbe. A harmadik óra körül megint kiment, s látta, hogy mások is ácsorognak ott tétlenül a piacon. Megszólította őket: Menjetek ki ti is a szőlőmbe, és majd

megadom, ami jár nektek. Azok ki is mentek. A hatodik és kilencedik órában újra kiment, s ugyanígy tett. Amikor a tizenegyedik óra tájban is kiment, megint talált ott ácsorgókat. Megkérdezte tőlük: Mit ácsorogtok itt egész nap tétlenül? Nem fogadott fel minket senki – felelték. Menjetek ki ti is a szőlőmbe – mondta nekik. Amikor beesteledett, így szólt a szőlősgazda vincellérjéhez: Hívd össze a munkásokat, és add ki bérüket, kezdve az utolsók az elsőig. Jöttek tehát, akik a tizenegyedik óra tájban álltak munkába, és fejenként egy dénárt kaptak. Amikor az első jöttek, azt hitték, hogy ők majd többet kapnak, de ők is csak egy-egy dénárt kaptak. Amikor átvették, zúgolódni kezdtek a gazda ellen. Ezek az utolsók csak egy órát dolgoztak – mondták –, s ugyanúgy bántál velük, mint velünk, akik viseltük a nap terhét és hevét. Barátom – felelte egyiküknek –, nem követek el veled szemben igazságtalanságot. Nem egy dénárban egyeztél meg velem? Fogd, ami a tied és menj! Én az utolsónak is annyit szánok, mint neked. Vagy nem tehetem a sajátommal azt, amit akarok? Rossz szemmel nézed, hogy jó vagyok? Így lesznek az utolsók első, az első meg utolsók.

Szinoptikus és jánosi párhuzamok

Mk 12,1-9 Ezután példabeszédekben kezdett szólni hozzájuk: „Egy ember szőlőt ültetett, s körülvette sövényvel, sajtót ásott benne s tornyot is épített. Majd bérbe adta szőlőműveseknek, és elment idegenbe. Amikor eljött az ideje, elküldte a szőlőművesekhez szolgáját, hogy szedje be a neki járó részt a szőlő terméséből. Ezek elfogták, összeverték, és üres kézzel elzavarták. Egy másik szolgát küldött hát oda hozzájuk, ennek betörték a fejét és szidták-gyalázták. Küldött egy harmadik szolgát is. Ezt megölték. S még több más szolgát küldött, ezek közül némelyeket megverték, másokat megöltek. Már csak egyetlen fia maradt, akit nagyon szeretett. Utoljára őt küldte el hozzájuk. Azt gondolta: Fiamat csak megbecsülik! De a szőlőmunkások így biztatták egymást: Ez az örökös. Gyerünk, öljük meg, és mienk lesz öröksége! Nekiestek hát, megölték és kidobták a szőlőből. Mit tesz majd a szőlő ura? Eljön, megöli a szőlőműveseket, és másoknak adja ki a szőlőt.

Lk 20,9-16 Ezután mondott a népnek egy példabeszédet: „Egy ember szőlőt ültetett. Majd bérbe adta szőlőműveseknek, és hosszabb időre elment idegenbe. Amikor eljött az ideje, elküldte szolgáját a szőlőművesekhez, hogy a szőlő terméséből szolgáltatassák be neki a rá eső részt. De a szőlőművesek megverték, és üres kézzel elkergették. Erre egy másik szolgát küldött. Ezt is megverték, szidták, gyalázták, majd üres kézzel elzavarták. Erre egy harmadikat is küldött. Ezt is sebesre verték és kidobták. Most a gazda így gondolkodott magában: Mit tegyek? Elküldöm kedves fiamat, őt csak megbecsülik. A szőlőművesek azonban a fiú láttára így biztatták egymást: Ez az örökös. Öljük meg, és a miénk lesz öröksége. – Kidobták hát a szőlőből és megölték. Vajon mit tesz velük a szőlő ura? Hazajön, és megöli a szőlőműveseket, a szőlőt pedig másoknak adja bérbe.” Ezt hallva tiltakoztak: „Isten mentsen tőle!”

Jn 15,1-6 Én vagyok az igazi szőlőtő, s Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, amely nem hoz gyümölcsöt, lemetsz rólam, azt pedig, amely terem, megtisztítja, hogy még többet teremjen. Ti már tiszták vagytok a tanítás által, amelyet hirdettem nektek. Maradjatok hát bennem, s akkor én is bennetek maradok. Amint a szőlővessző nem teremhet maga, csak ha a szőlőtőn marad, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz. Hisz nélkülem semmit

sem tehettek. Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt, ha elszárad. Összeszedik, tűzre vetik és elég.

Kánoni elemzés (párhuzamok a Szentírás más könyveiben)

Bír 9,27 Kimentek a mezőre, leszüretelték a szőlőt, kipréselték a fürtöket, örömmünnepet tartottak, és betértek istenük templomába. Ott ettek, ittak és gyalázták Abimeleket.

Iz 5,1-4.7 Hadd énekeljem el barátomnak szőlője iránti szerelme énekét. A barátomnak volt egy szőlőskertje, termékeny domboldalon. Felásta földjét, a köveket kiszedte belőle, és nemes szőlőfajtákkal ültette be. A közepére tornyot épített, és sajtót is vágott benne. Aztán várta, hogy szőlőt teremjen, de csak vadszőlőt hozott. Most hát Jeruzsálem lakói és ti, Júda férfiai: Tegyetek igazságot köztem és szőlőm között! Mit kellett volna még tennem szőlőmmel, amit nem tettem meg vele? Azt vártam, hogy szőlőt teremjen, hát miért hozott csak vadszőlőt? (...) Igen, a Seregek Urának szőlője Jeruzsálem háza, és Júda népe dédelgetett ültetvénye. Azt várta, hogy igaz tetteket vigyenek végbe, s lám, gáztetteket követnek el. Azt várta, hogy igazság terem náluk, de csak jajkiáltás hallik és siralom.

Jer 6,9 Ezt mondja a Seregek Ura: Szüreteljétek! Szedjétek le Izrael maradékát, mint ahogy a szőlőhegyen szüretelnek. Mint a szüretelők, emeld föl a kezed vesszőid ellen!

Jer 8,13 Fenyegetés Júda szőlője ellen Szeretnék szüretelni náluk – mondja az Úr –, de nincs szőlő a szőlőtőkén, sem füge a fügefán, még a levél is lehervadt róla. Ezért hoztam pusztítókat rájuk, hadd pusztítsák el őket.

Jer 31,5.29-30 Újra szőlőt ültetsz majd Szamária hegyein. És akik ültetik, azok élvezik majd gyümölcsét. (...) Azokban a napokban nem mondják többé: Az apák ették az éretlen szőlőt, és fiaik foga vásott el tőle. Mert ki-ki a maga gonoszságáért hal meg; csak annak vászik el a foga, aki az éretlen szőlőt eszi.

Jer 44,10 Magam itt maradok Micpában, hogy a hozzánk jövő káldeusoknak a rendelkezésükre álljak; ti meg szüreteljétek le a szőlőt, gyűjtsétek be a termést, töltsétek meg olajjal korsóitokat. És lakjatok azokban a városokban, amelyeket elfoglalni szándékoztok.

Náh 2,3 Helyreállítja az Úr Jákob szőlőskertjét, és Izrael szőlőskertjét. A fosztogatók teljesen kifosztották, letördelték a vesszőket.

Zsolt 80,9.15 Kihoztál Egyiptomból egy szőlőtövet, és népeket üztél el, hogy elültesd. (...) Seregek Ura, térj vissza, tekints le az égből és lásd, látogasd meg szőlőtövedet,

Zsolt 107,37 Művelték a földet, szőlőt ültettek, és gazdagon arattak.

2. MEDITATIO – ELMÉLKEDÉS

2.1. PATRISZTIKUS NÉZŐPONT

Szent Jeromos: Szőlőt ültetett, amiről Izajás is beszél: „Igen, a Seregek Urának szőlője Jeruzsálem háza, és Júda népe dédelgetett ültetvénye” /Iz 5,7/. Aztán körülvette kerítéssel. Ez jelentheti a város falát vagy az angyalok őrködését is. A szőlőprés az oltárt szimbolizálja, vagy azokat a szőlőpréseket, amik a három zsoltár (Zsolt 8, Zsolt 80, Zsolt 83) címében szerepelnek, azaz a mártírokra utalhatnak. A torony azt a templomot

jelképezi, amiről Micheaás beszél: „És te, Sion lányának felhős tornya”. A mindenütt jelenlevő Isten a szőlőben nincs jelen. Létrehozza, aztán eltávozik, szabadon hagyja a szőlőmunkásoknak, hogy tegyenek, ami nekik jól esik. A rabszolgák kivégzésének módja beszédes, a prófétákat ölték meg így: Jeremiást megverték, Izajást megölték, Nábotot és Zakariást megkövezték. Amikor a gazda kijelenti: a fiamat tisztelni ogják, nem tudatlanságból beszél így. Az Isten, akit itt a szőlősgazda személyesít meg mindent tud. Gondolata azt a bizonytalanságot fejezi ki inkább, hogy meg akarja őrizni az emberek szabadságát. Az Úr nem azért teszi fel végén kérdését, hogy mit tesz majd a szőlősgazda, mintha nem tudná, hanem azért, hogy saját szavuk alapján essenek ítélet alá a válaszadók.

2.2. TANÍTÓHIVATALI NÉZŐPONT

2.2.1. KATOLIKUS EGYHÁZ KATEKIZMUSA

755. Az Egyház megmunkált föld, vagyis Isten szántóföldje. Ezen a földön nő az az ősi olajfa, melynek szent gyökere a pátriárkák voltak, s melyben megtörtént és meg fog történni a zsidók és a pogányok kiengesztelődése. Az Egyházat a mennyei Földműves mint választott szőlőskertet telepítette. Krisztus az igazi szőlőtő, aki életet és termékenységet ad a vesszőknek, azaz nekünk, akik az Egyház által őbenne maradunk, s aki nélkül semmit sem tehetünk.

1830. A keresztények erkölcsi életét a Szentlélek ajándékai támogatják. Ezek az ajándékok maradandó készségek, amelyek az embert tanulékonnyá teszik, hogy kövesse a Szentlélek indításait.

1831. A Szentlélek hét ajándéka a bölcsesség, az értelem, a jótanács, a lelki erősség, a tudomány, a jámborság és az istenfélelem. Teljességükben Krisztushoz, Dávid fiához tartoznak. Kiegészítik és tökéletessé teszik azok erényei, akik megkapják őket. A híveket tanulékonnyá teszik arra, hogy készségesen engedelmeskedjenek az isteni sugallatoknak.

"A te jó Lelked vezéreljen engem egyenes úton" (Zsolt 143,10).

"Akiket az Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. (...) Ha pedig gyermekei vagyunk, akkor örökösei is: Istennek örökösei, Krisztusnak társörökösei." (Róm 8,14.17)

1832. A Szentlélek gyümölcsei azok a tökéletességek, amelyeket a Szentlélek formál ki bennünk mint az örök dicsőség zsengeit. Az Egyház hagyománya tizenkettőt sorol föl: "szeretet, öröm, békesség, türelem, béketűrés, jóság, kedvesség, szelídség, hűség, szerénység, önmegtartóztatás, tisztaság" (Gal 5,22–23 a Vulgata szerint).

443. Ha Péter föl tudta ismerni a Messiás Jézus istenfiúságának transzcendens jellegét, ez azért történt, mert ezt maga Jézus világosan tudtára adta. Jézus a főtanács előtt vádlói kérdésére: "Tehát te vagy az Isten fia?" válaszolta: "Ti mondjátok, hogy én vagyok" (Lk 22,70). Már sokkal korábban "Fiúnak" nevezte magát, aki ismeri az Atyát", aki különbözik a "szolgáktól", akiket Isten korábban küldött az ő népéhez, aki fölötte áll még az angyaloknak is. A maga fiúságát megkülönböztette tanítványaiétól azáltal, hogy sohasem mondta: "mi Atyánk", csak amikor parancsolta nekik: "Ti tehát így imádkozzatok: Miatyánk" (Mt 6,9); és kiemeli a különbséget "az én Atyám és a ti Atyátok" között (Jn 20,17).

2.2.2. PÁPAI GONDOLATOK

SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA MULIERIS DIGNITATEM KEZDETŰ APOSTOLI LEVELE

12. A Teremtés könyvében a protoevangélium szavai megengedik, hogy áttérjünk az evangéliumra. Az embernek ott meghirdetett megváltása itt valósággá lesz Jézus Krisztus küldetése és személye révén, s ebből megismerjük, mit jelent a megváltás az asszony hivatásában és méltóságában. Ennek jelentőségét még jobban megvilágítják Krisztus szavai és a nők iránti egész magatartása, mely feltűnően egyszerű, éppen ezért szokatlan saját korának hátterében szemlélve. Ezt a magatartást nagy világosság és mélység jellemzi. Sok asszony tűnt föl a Názáreti Jézus missziós útján, és mindegyik találkozás megerősíti az evangéliumból fakadó „új életet”, amelyről már beszéltünk.

Általában elfogadják – még azok is, akik gyalázzák a keresztény örömhírt –, hogy Krisztus kortársaival szemben védője volt az asszony méltóságának és ebből fakadó hivatásának. Ez olykor csodálkozást és értetlenséget váltott ki, gyakran szinte a botránkozásig: „Csodálkoztak azon, hogy asszonnyal beszélget;” mert e magatartás eltért a kortársakétól. Még maguk Krisztus tanítványai is „csodálkoztak” rajta. A farizeus, akinek házába betért a bűnös asszony, hogy Jézus lábát megkenje kenettel, ezt mondta magában: „Ha próféta volna, tudná, hogy ki és miféle az, aki érinti: hogy bűnös asszony.” Még nagyobb fölháborodást vagy „szent méltatlankodást” váltott ki az önmagukkal elégedett hallgatók között Jézus kijelentése: „Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és az utcanők megelőznek benneteket az Isten országában”.

Aki így beszél és cselekszik, igazolja, hogy tökéletesen ismeri „az ország misztériumait”. Ő tudta, „mi lakik az emberben”, lelkében és szívében. Ő tanúja volt Isten örök tervének, ki az embert a saját képére és hasonlatosságára teremtette. Ő a legmélyebben ismerte a bűn következményét, „a gonoszság misztériumának” keserű gyümölcsét, mely az emberi szívben elhomályosította az isteni hasonlatosságot. Milyen jelentős mégis, hogy Jézus az írástudókkal a házasságról és annak fölbonthatatlanságáról folytatott párbeszédében a törvény ismerőivel szemben a „kezdetre” hivatkozott! Akörül folyt a vita: „szabad-e a férfinak valamilyen okból elbocsátania a feleségét”; és ezzel az asszony jogai, a házasságban betöltött helyzete, méltósága került szóba. A vitázók úgy vélték, hogy az Izraelben érvényes mózesi törvény az ő oldalukon áll: „Mózes azt a parancsot adta, hogy adjunk válólevelet és (az asszonyt) bocsássuk el.” Erre válaszolt Jézus: „Mózes a szívetek keménységére való tekintettel engedte meg nektek, hogy elbocsássátok feleségeket, de kezdetben nem így volt”. Jézus a „kezdetre” hivatkozik, az embernek férfivá és nővé való teremtésére, Istennek arra a rendelkezésére, amelynek alapja, hogy mindketten „az ő képére és hasonlatosságára” lettek teremtve. Ha tehát a férfi „elhagyja atyját és anyját” és úgy kötődik feleségéhez, hogy ketten „egy test lesznek”, érvényes a magától Istentől eredő törvény: „Amit Isten egybekötött, azt ember szét ne válassza”.

Ennek az „éthosznak” az elvét, mely kezdettől fogva bele van írva a teremtés igazságába, most Krisztus megerősíti a hagyománnyal szemben, amely megengedte a férfi és az asszony közti egyenlőtlenséget. E hagyomány alapján a férj uralkodott, figyelmen kívül hagyva az egyenlőséget és az asszony méltóságát, amit a teremtés „étosza” biztosít a

házasságban összekapcsolódott személyek számára. Ezt az „étoszt” idézi és erősíti meg szavaival Krisztus: ez az evangélium és a megváltás „étosza”.

XVI. BENEDEK PÁPA VERBUM DOMINI ENCIKLIKÁJA

A Biblia benső egysége

39. Az Egyház nagy hagyományának iskolájában megtanuljuk felismerni a betűtől a lélekig megtett út során az egész Szentírás egységét is, mert Isten Szava egyetlen, aki megszólítja életünket és állandóan megtérésre hív. Szentviktori Hugó megállapításai biztonságos eligazítást adnak: „Az egész isteni írás egyetlen könyvet alkot, és ez az egyetlen könyv Krisztus, Krisztusról beszél és Krisztusban találja meg a beteljesedését”. Kétségtelen, hogy pusztán történeti vagy irodalomtudományi szempontból nézve a Biblia nem egy könyv, hanem irodalmi szövegek gyűjteménye, mely több mint ezer esztendő alatt állt össze, és nem könnyű fölismerni, hogy az egyes könyvek hogyan alkotnak benső egységet. A köztük lévő feszültségek viszont jól láthatók. Ez érvényes már Izrael Bibliájában is, melyet mi keresztények Ószövetségi Szentírásnak nevezünk. Még inkább érvényes, amikor mi keresztények az Újszövetséget és annak iratait mintegy hermeneutikai kulcsként kapcsoljuk össze Izrael Bibliájával és azt úgy értelmezzük, mint Krisztushoz vezető utat. Az Újszövetségben általában nem „az írás” kifejezést (vö. Rómi 4,3; 1Pt 2,6), hanem az „írások”-at használják (vö. Mt 21,43; Jn 5,39; Róm 1,2; 2Pt 3,16), melyeket összességükben Isten egyetlen hozzánk intézett Szavának tekintenek. Ezzel világossá válik, hogy Krisztus személye hogyan egyesíti az összes „írásokat” az egyetlen „Szóval”. Így értjük meg, mit mondott a Dei Verbum dogmatikus konstitúció 12. pontja, amikor rámutatott az egész Biblia belső egységére, mint a hit korrekt hermeneutikájának döntő kritériumára.

2.3. LITURGIKUS NÉZŐPONT

2.3.1. AZ EVANGÉLIUMI SZAKASZ KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI A SZENTMISE SZERTARTÁSÁNAK EGYÉB SZÖVEGEIVEL

Az *evangélium* (Mt 21,33–43) történetében Jézus maradv a szőlőskert példájánál („Isten kedves szőlője az ő választott népe” – a *válaszos zsoltár válasza*: vö. Iz 5,7a), most saját magát és küldetésének összefüggéseit jeleníti meg a példabeszéd segítségével. Isten prófétákat küld népéhez, de a választott népnek nem tetszik a hozott üzenet, ezért elbánik velük, és nem hallgat rájuk. Végül Isten a saját Fiát – Krisztust – küldi el, akit a zsidó nép vezetői megöletnek. Milyen ítéletet várhat ezután Istentől népe? A példabeszéd indítása egyértelmű utalás Izajás próféta szövegére.

Ezt hallhatjuk az *olvasmányban* (Iz 5,1–7) ahol Isten népe szintén szőlőskertként szerepel. Az Úr itt is azt várja, hogy az emberek meghozzák a hit gyümölcseit. Ezeket a *szentlecke* (Fil 4,6–9) hozza elénk Pál apostol szavaival: „*arra irányuljanak gondolataitok, ami igaz, tisztességes és igazságos, arra, ami ártatlan, kedves, dicséretre méltó, ami erényes és magasztos.*”

Amíg az olvasmányban a próféta Isten ítéletét hirdeti a rossz útra tért és terméketlen népnek (vö. Iz 5,5–7), addig az evangéliumban Jézus ezt tovább viszi, és Isten országát

egyenesen azoknak ígéri, akik megtermik a valódi gyümölcsöket (vö. Mt 21,43), még akkor is, ha nem zsidók!

Ezen felbátorodva, saját méltatlanságunk tudatában, kéri számunkra e vasárnap könyörgése Istentől: *„te mindig többet adsz nekünk, mint amit megérdemlünk ... amit szinte már kérni sem merünk, add meg túláradó atyai jószágodból.”*

Az *egyetemes* könyörgésekben fohászkodunk erőért, hogy mint „Isten szőlőműködő”, úgy tudjuk gondozni világunkat – Isten szőlőjét –, hogy szent Fiát szívesen fogadjuk, *„és életünket az ő tanítása szerint alakítsuk”*.

A válaszos zsoltár így rímél erre: *„nem hagyunk el többé, éltesd még bennünket, (...) téríts meg minket, ragyogtasd ránc arcodat, és szabadok leszünk.”* (Zsolt 79,19-20)

2.3.2. LITURGIKUS ÉNEKEK

ÉNEKLŐ EGYHÁZ

Urunk, te lettél a mi menedékünk (627)

<http://nepenektar.hu/liturgia/227/gr/871/uram-te-lettel-a-mi-menedekunk-domine-refugium-1>

GITÁROS, ILLETVE TAIZEI ÉNEKEK:

Az Úr jósága

<https://www.youtube.com/watch?v=YQo8LS7QP-o>

2.4. PEDAGÓGIAI NÉZŐPONT

2.4.1. EVANGÉLIUM TÉMÁJÁT FELDOLGOZÓ IRODALMI MŰVEK

Túrmezei Erzsébet: Ősz

Uram, búcsúzik az élet,
mert a gyümölcsök megértek,
meleg nyárnak vége lett.
Elszáll a vándormadár is,
és megborzong a virág is.
Hullanak a levelek
aranyszínű szemfödélnek.
Egyre csendesebb az ének.
De borongós ég alatt
most az őszerért áldalak.

Üzensz sárguló levélen,
és elémírod az égen
vándormadarak jelét,
hogy mélyen szívembe rejtsem,
vándoroltam ne felejtsem,
vándoroljak Tefeléd.
Mind korábban itt az este.
Megért a szőlő gerezdje.

Hadd mondjak, Uram, neked,
mindezért dícséretet.

Köszönetet a ködért is,
a lehulló levélért is,
minden gyümölcsért a fán.
Röptéért vándormadárnak.
Hirdessétek, könnyű szárnyak,
hogyan van melegebb hazám!
Át a ködön, át az éjen
édes zengéssel kísérem
dérbelepte réteken
ősz háláéneke!

Forrás: <http://keresztényversek.weebly.com/versek/osz>

Antal Ferenc: A kopár fa

Láttam egy fát,
Magas volt és kopár,
Ágai közt elsurrant
A szellő,
S átröppent felette
A madár.

Szomorú volt a kép,
Kopár fa, levéltelen,
Az élete reménytelen.

A nagy életerdő sűrűjét
Életfák sora tölti be,
Egyik virágba borul,
Másikon már gyümölcs virul.
Egyik zöldell,
Életet lehel,
Másik kopár,
Ó, jaj,
Reá már az elmúlás vár.

Embersorsok erdejében
Élünk mindannyian,
Mert megszülettünk.
S míg itt vagyunk,
Amíg el nem megyünk,
Teremnünk kell, teremnünk.

Talán ma,
Talán holnap,
Amíg el nem megyünk,
Alkotónknak kell
Jó gyümölcsöt teremnünk,
Hogy kopár fák ne legyünk!

Forrás: <http://keresztenyversek.weebly.com/versek/a-kopr-fa>

2.5. KÉRDÉSEK AZ EVANGÉLIUMHOZ

– Megadom-e Istennek, ami a munkám gyümölcséből Istené?

3. ORATIO – IMÁDSÁG

A szentmise első könyörgése

kívánhatunk. Áraszd ránk irgalmadat, bocsásd meg mindazt, amivel lelkiismeretünk vádol. És amit szinte már kérni sem merünk, add meg túláradó atyai jószágodból. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké. Ámen.

Imádság

Jóságos Mennyei Atyánk! Áraszd ránk kegyelmedet, hogy szívünkkel, gondolatainkkal és tetteinkkel is ahhoz ragaszkodjunk, ami előtted kedves, és a szeretet útjáról le ne térjünk. Ámen.

4. CONTEMPLATIO – SZEMLÉLŐDÉS

Más munkásoknak adja bérbe szőlőskertjét. (Mt 21,33-43)

(Forrás: Pixabay)

5. CONDIVISIO – MEGOSZTÁS

Örömhír megfogalmazása: Nekem ebben a szakaszban az az örömhírem, hogy...

– Isten irgalma mindig többet ad, mint amire érdemeink szerint számot tarthatnák.

6. ACTIO – TETTEKRE VÁLTÁS

Tanúságtétel megfogalmazása: Az evangéliumi szakasz arra ösztönöz, hogy...

– Figyeljek arra, hogy kapott feladataimat becsülettel elvégezzem, és ne szegődjek társul azokhoz, akik szószegés árán is a könnyű utat keresik.

IMPRESSZUM

A *Lectio divina segédanyag* kiadványok elsődleges célja, hogy az imádságos bibliaolvasáshoz támpontokat adjanak. A segédanyagok felépítése a *lectio divina* módszer szerinti felosztást követi, egy kötetbe gyűjtve össze a bibliai szöveg megismerését segítő dokumentumok egy válogatását az evangéliumok római katolikus liturgia szerinti szakaszaihoz.

Lectio divina segédanyag, Évközi 27. vasárnap („A” év)

Borítófotó © Pixabay

A Biblia szövegének fordításait a következő forrásokból vettük át:

- liturgikus szöveg: igenaptar.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 18.)
- a görög szöveget az SBLGNT (utolsó letöltés 2020. május 11.)
- latin fordítás: Vatikán online archívuma (utolsó letöltés 2020. május 14.)
- további magyar fordítások: szentiras.hu (utolsó letöltés 2020. május 12.)

Szent Jeromos gondolatait a Catena Aurea német nyelvű kiadása alapján Asztalos Livia fordította

Katolikus Egyház Katekizmusa: archiv.katolikus.hu/kek (utolsó letöltés 2020. május 15.)

Pápai gondolatok: regi.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 14.)

Túrmezei Erzsébet: Ősz – <http://keresztényversek.weebly.com/versek/osz>

Antal Ferenc: A kopár fa – <http://keresztényversek.weebly.com/versek/a-kopr-fa>

A *Lectio divina segédanyag* összeállításában a lectio divina munkacsoport működött közre, melynek vezetője Nyúl Viktor, egykori és jelenlegi tagjai pedig: Asztalos Gábor Tamás, Asztalos Livia, Csonka Laura, Endrédi Melinda, Geiszelhardt Sára, Görföl Tibor, Haász Rebeka Anna, Fazekas Zsófia, Hegyi László, Járai Ferenc, Máté Mária Magdolna Teréz nővér, Mohay Réka, Molnár Dzszenifer, Nyúlné Révfy Ildikó, Rácz Dávid Viktor, Rácz Édua Anna, Révai László, Roszkopf Rita, Sárszegi Judit, Szabóné Nagy Katalin, Szily Boglárka, Vermes Nikolett.

Ezen kiadvány tartalma szerzői jogi védelem alatt áll. A szerzői jogok tulajdonosai a fentebb említett esetekben az ott megjelölt jogtulajdonosok, külön meg nem jelölt esetekben a Pécsi Egyházmegye. Hitbuzgalmi és lelkipásztori célra a kiadvány anyaga szabadon felhasználható.

Kiadja a Pécsi Egyházmegye, 2023

7621 Pécs, Dóm tér 2.

E-levelcím: lectio.divina@pecs.egyhazmegye.hu

Honlap: lectiodivina.hu